

1.23 – Beskyttelse af naturtyper - Naturbeskyttelseslovens § 3

---

1. DELKRAV

- 1** Der må ikke foretages ændring i tilstanden af søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der af Miljø- og Fødevareministeriet efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.
- 2** Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af:
  - 1) Heder
  - 2) Moser og lign.
  - 3) Strandenge og strandsumpe, samt
  - 4) Ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt ovenfor, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal.
- 3** Der må heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelse.

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er at sikre beskyttelse af naturtyper omfattet af beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3. For at værne om landets natur er en række naturtyper beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket er heder, moser og lign., strandenge og strandsumpe, ferske enge og overdrev, der er større end 2.500 m² i sammenhængende areal. Hertil kommer søer større end 100 m² samt udpegede vandløb.

KO-kravet pålægger nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af fuglebeskyttelsesdirektivet. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af Naturbeskyttelseslovens § 3 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af fuglelivet i området. Der er tale om en arealbeskyttelse, hvor arealerne medvirker til at sikre beskyttelsen af fugles levesteder. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering som bygger på om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Miljøstyrelsen er overordnet ressortmyndighed for lovgivningen om naturbeskyttelseslovens § 3, mens kommunerne er myndighed for de konkrete beskyttede naturområder efter naturbeskyttelseslovens § 3 og kan rådgive om og træffe beslutning i de konkrete sager. Kommunerne kan i særlige tilfælde meddele dispensation fra beskyttelsesordningen.

De § 3-beskyttede naturområder er vejledende registrerede i Danmarks Miljøportal. Hvis et område (bortset fra vandløb) opfylder kriterierne vedrørende naturtypen og arealstørrelse, er det umiddelbart beskyttet, uanset om det er registreret eller ej. I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på §3-arealer lægger

Landbrugsstyrelsen et kort ud over §3-arealerne, som kan ses på IMK (internet markkort – som anvendes til at søge landbrugsstøtte) ud på hjemmesiden, så landmanden har adgang til disse oplysninger. Kortet opdateres 1 gang om året – forud for KO-kontrollens opstart. Typisk vil det være lagt ud i slutningen af året, og i hvert fald inden KO-kontrollen i det følgende kalenderår startes. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis der skulle være tilkommet et nyt § 3-areal i løbet af året, medtages dette areal ikke i den aktuelle KO-kontrol. Hvis et areal omvendt ophører med at være et §3-areal, eller hvis arealet er fejlregistreret som § 3-areal i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå, og vil i det tilfælde heller ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation for beskyttelsen i § 3-arealet, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen.

I tvivlstilfælde skal du kontakte den stedlige kommune, inden du fastslår, om der er en overtrædelse, og fastsætter karaktererne. Særligt er det vigtigt ift. at kunne vurdere overtrædelsens betydning for fuglebeskyttelse og dermed især karakteren for alvor. Du skal orientere den stedlige kommune om overtrædelser af dette krav. Overtrædelserne skal også behandles efter de nationale regler.

Det er vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling, at du tydeligt beskriver kontrolfundet. Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde hvad, hvor, hvordan og hvor længe forholdene så ud ved den enkelte overtrædelse.

På grund af den tætte sammenhæng mellem KO-kravene og de nationale regler skal du orientere den stedlige kommune, hvis du finder en overtrædelse af kravene vedr. naturbeskyttelseslovens §3 beskrevet i denne faginstruks. Mere overordnede spørgsmål om lovgivningen kan rettes til Miljøstyrelsen.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

1.3 DEFINITIONER

Biologiske overdrev

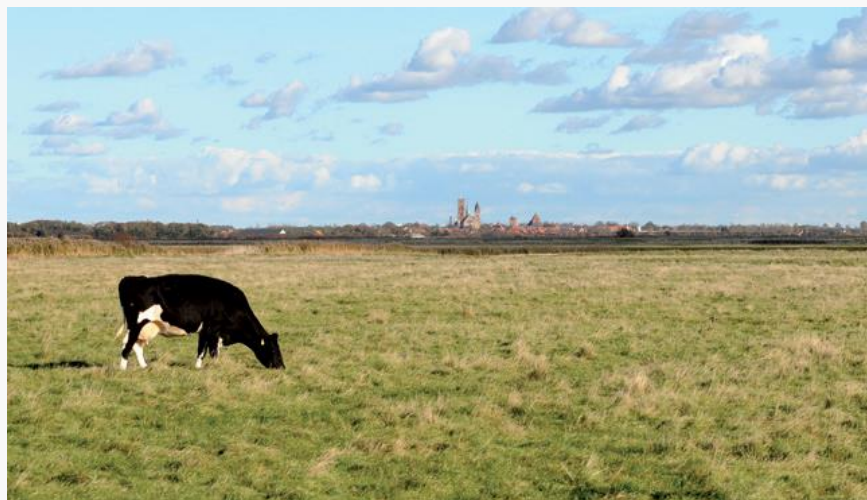
Ved overdrev forstås naturligt veldrænede, vedvarende græsarealer. Overdrev er således tørbundsarealer med lysåben græs- og urtevegetation, der ikke er i omdrift med pløjning mv, og som oftest er præget af græsning eller ophørt drift.

Ved definitionen af biologisk overdrev lægges der vægt på de botaniske kriterier, de tørre jordbundsforhold samt de landskabelige forhold, og ikke alene på om arealerne historisk har været anvendt som græsningsarealer (historiske overdrev). Krat og træopvækst kan indgå som en del af de beskyttede overdrev.

Ferske enge

Ferske enges plantesamfund er lysåbent og domineret af græsser og urter, der tåler græsning og/eller slåning. Græsserne er normalt dominerende, og de kan være såvel vilde arter, som kulturbetingede (udsåede). De ferske enge er beliggende på relativt lavtliggende og oftest relativt fugtige arealer. Ferske enge kan være græssede, slåede eller uudnyttede. De ferske naturenge omlægges ikke eller kun sjældent, mens de ferske kulturenge må omlægges hvert 7.-10- år, hvis det har været en del af den hidtidige drift.

Heder

Heder forekommer på tør, næringsfattig, ofte sandet jord. Heder er oftest domineret af dværgbuske, som hedelyng og revling, samt af græsser. Derudover forekommer våde heder med arter såsom klokkelyng, mosebølle, rosmarinlyng og blåtop.

På mange hedearealer udgør buske og træer som eg, birk, ene og selvsåede nåletræer et væsentligt element i vegetationen, undertiden i form af krat. En særlig type hede er klitheden, som findes langs Vestkysten.

Heder kan være udyrkede, ekstensivt græssede eller mekanisk afhøstede områder og kan eventuelt være periodisk afbrændte.

Moser og lignende

Begrebet "moser og lignende" i lovens forstand omfatter udyrkede eller eksten-sivt udnyttede områder præget af en ferskvandspåvirket naturlig eller overve-jende naturlig vegetation, som er knyttet til gennemsnitlig høj vandstand.

Begrebet er således en fællesbetegnelse for en række plantesamfund tilknyttet vådbund, der har betegnelse efter vegetationens sammensætning (f.eks. rør-sump, starsump, ellesump, birkekær, pilekrat, m.v.), eller efter vandtilførslen (højmose, kærmose, vældmose). Eller efter andre forhold (f.eks. rigkær, fattig-kær, m.v.)

Søer

Der findes ca. 120.000 søer i Danmark større end 100 m².

Ved beregningen af arealet af en beskyttet sø indgår udstrækningen af den åbne vandflade og den tilstødende vegetation af vand- og sumplanter fx rørskov samt evt. temporær udtørret søbund. Temporære søer er omfattet af beskyttel-sen, hvis de ikke indgår i omdrift og er en del af et beskyttet område.

Benævnelsen af søtype, og om søerne er menneskeskabte, er i sig selv ikke vigtig, men det er det forhold, at der har udviklet sig et karakteristisk naturligt dyre- og planteliv i tilknytning til søen, der er afgørende.

Reversibilitet

Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.

Strandenge og strandsumpe

Begrebet strandenge omfatter engstrækninger ved kysten. Det er relativt flade, lavtliggende arealer med en naturlig, og i nogen grad saltpåvirket, vegetation bestående af græsser og urter, som danner en mere eller mindre sammenhængende grønsvær. De afgørende kriterier er plantevæksten samt områdets landskabelige karakter og beliggenhed. Også strandoverdrev (mere tørre partier fx på strandvolde og højere terræn) og strandsumpe (se nedenfor) indgår som en del af de beskyttede overdrev.

Ind mod land afgrænses strandengen hyppigt af et terrænskel i form af en niveauændring, hegn, skelgrøft, vej eller andet, som danner grænse for engen med den nuværende eller tidligere udnyttelse.

Strandsumpe er kystnære områder, hvis vegetation er domineret af store sumpplanter som tagrør, strandkogleaks, blågrøn kogleaks og enkelte andre arter. Strandsumpe forekommer ofte på de mest fugtige og eventuelt permanent vanddækkende dele af kyststrækninger. Strandsumpe udnyttes ofte ikke landbrugsmæssigt.

Der henvises til Miljøstyrelsens vejledning om beskyttede naturtyper: http://mst.dk/media/113519/vejled_1_.pdf

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse til de konkrete beskyttede arealer.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (§ 3-områder, naturtyper) - gerne tilbage i tiden for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav skal du anvende kortlaget, der hedder ”§ 3 2018”. I Kortlaget ”§ 3 2018” vil der være en beskrivelse af, hvilken naturtype der er tale om. Der vil være en label på elementet, som beskriver naturtypen.

Konstaterer du en overtrædelse inden for § 3-kortlaget, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand. Hvis du er i tvivl om, hvorvidt ændringen er reversibel, skal du kontakte den stedlige kommunes fagperson på området.

Lodsejeren kan undtagelsesvist have fået dispensation fra § 3-beskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil lodsejeren være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes kommunen.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen af kravene kan du rette henvendelse til Fysisk Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke faglige spørgsmål til kommunen, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode i forbindelse med bedømmelsen bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den højeste karakter i bedømmelsen af omfang. Det er således den metode, der indebærer den højeste karakter, som skal danne baggrund for vurderingen.

Ved den i kravet omtalte "ændring" forstås en ændring af områdets naturtilstand, jf. den gældende vejledning fra Miljøministeriet om naturbeskyttelseslovens § 3 beskyttede naturtyper:

<http://naturstyrelsen.dk/publikationer/2009/jun/vejledning-om-naturbeskyttelseslovens-3/>

Hvis en konstateret overtrædelse er resultatet af en handling eller en unkladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

For kontrollen af dette krav drejer det sig om, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af de nævnte naturtyper, som skyldes landbrugerens aktivitet. Naturtyperne er fordelt på 3 delkrav på følgende måde:

- 1) Kontrollen af dette delkrav indeholder kontrollen af søer over 100 m² og vandløb eller dele af vandløb, der er udpeget som beskyttede.
- 2) Kontrollen af dette delkrav vedrører følgende naturtyper som, enkeltvis eller tilsammen, er større end 2500 m²:
  - a) Heder
  - b) Moser og lignende
  - c) Strandenge og strandsumpe
  - d) Ferske enge og biologiske overdrev
- 3) Kontrollen af dette delkrav drejer sig om tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2500 m², men ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelse.

2.3 EKSEMPLER

Brug IMK og tjek bedriftens arealer – er de i § 3 2018-arealer?

Signaturforklaring:

Lilla - §3 2018 sø

Laksefarvet – strandbeskyttelseslinje

Orange – §3 2018 overdrev

Turkis - §3 2018 strandeng

Opmagasinerings af byggeaffald eller jordfyld, etablering af tilkørselsveje eller vendepladser, pløjning, opdyrkning, gødsning, kalkning og sprøjtning er eksempler på overtrædelser - medmindre det er en del af hidtidig drift og dermed ikke i et omfang, så det er i modstrid med naturtypens opretholdelse som sådan. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

Naturbeskyttelseslovens § 3 rummer et forbud mod "tilstandsændring" og er som sådan afgrænset i forhold til bestemte aktiviteter. Det afgørende er om en aktivitet medfører en tilstandsændring eller ej - og ikke hvilken aktivitet der er tale om. Derfor kan der ikke udarbejdes en udtømmende positiv/negativ liste, men blot gives eksempler.

Se også følgende faktaark for flere eksempler på, hvad der er tilladt, og hvad der ikke er tilladt i de beskyttede naturområder: http://mst.dk/media/114412/157100traktorkort_highfratrykker.pdf

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1, 2 og 3	Findes der beskyttede naturtyper på bedriften?
1	Er der ændret i tilstanden af § 3-søer eller § 3-vandløb på bedriften?
2	Er der foretaget ændringer i tilstanden af heder, moser og lign., strandenge og strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev på bedriften?
3	Er der foretaget ændringer i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2500 m ² , men ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb omfattet af beskyttelse?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.23, delkrav 1-3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	En ubetydelig ændring af områdets naturtilstand, hvor reetablering kan finde sted inden for en uge.	Reversibel skade med mulighed for reetablering inden for 1 år.	Reversibel skade med mulighed for reetablering uden tab af naturkvalitet inden for 1-2 år.	Irreversibel skade hvor reetablering er umulig eller, hvor der er forsvundet arter og/eller naturtyper, som det vil tage lang tid at reetablere
OMFANG	Søer: Under 10 % eller under 20 m ² . Landjord: Under 10 % eller under 350 m ² .	Søer: 10 % - 25 % eller 20 – 40 m ² . Landjord: 10 % - 25 % eller 350 – 700 m ² .	Søer: 25 % -50 % eller 40 – 50 m ² . Landjord: 25 % -50 % eller 700 – 1300 m ² .	Søer: Over 50 % eller over 50 m ² . Landjord: Over 50 % eller over 1300 m ² .
VARIGHED	Under 1 måned.	1 måned – 1 år	1-2 år	Over 2 år.

3.1 RETNINGLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.23, delkrav 1-3

Alvor	Vurderes efter reversibilitet af den foretagne ændring, og hvor lang tid det tager at reetablere områdets oprindelige naturtilstand. Den tid, der medgår til at lovliggøre det ulovlige forhold, vil således skulle indgå ved en vurdering af alvoren af en overtrædelse.
Omfang	Vurderes som den procentdel, som arealet med det ulovlige forhold udgør af støtteansøgerens samlede areal af den pågældende naturtype. Som naturtype defineres henholdsvis søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og arealet på den pågældende naturtype.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen vurderes at være indtrådt.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt, at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved 0-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpert fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, skal du kontakte kommunen, der kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til kommunen, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder og gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil indgå i grundlaget for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.24- Beskyttelse af klitfredede arealer

---

1. DELKRAV

- 1 Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og andre klitfredede arealer, herunder placeres bebyggelse, campingvogne og lignende.
- 2 Der må ikke etableres hegn og arealerne må ikke afgræsses, jf. dog delkrav 3.
- 3 På klitfredede arealer er det endvidere ikke tilladt at:
  - a. Fjerne eller beskadige træer, planter eller indretninger, der tjener til sandflugtens dæmpning
  - b. Køre med motorkøretøjer, herunder knallerter, uden for lovligt anlagte veje
  - c. Campere, opstille telte, bænke eller faste indretninger
  - d. Foretage gravearbejde
  - e. Afbrænde vegetation, kvas eller lignende
  - f. Forbuddet i punkt b og e gælder ikke på den ubevoksede strandbred

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er at sikre beskyttelse af klitfredede arealer (§ 8 i naturbeskyttelsesloven).

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Kystdirektoratet er myndighed for klitfredede arealer (klitfredede arealer, jf. naturbeskyttelsesloven). På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du orientere Kystdirektoratet, hvis du finder en overtrædelse af dette krav.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på klitfredede arealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort ud over de klitfredede arealer, som kan ses som klitarealer på IMK (internet markkort – som anvendes til at søge landbrugsstøtte) ud på hjemmesiden, så landmanden har adgang til disse oplysninger. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som klitfredet areal i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå. Landbrugsstyrelsen undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registreringen. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation for beskyttelsen i det klitfredede areal, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

Du skal ikke nødvendigvis kontakte Kystdirektoratet, inden du gennemfører kontrollen, men i tvivlstilfælde skal du kontakte Kystdirektoratet, inden du fastslår, om der er en overtrædelse og fastsætter karaktererne.

KO-kravet pålægger nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af fuglebeskyttelses-direktivet. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af Naturbeskyttelseslovens § 8 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af fuglelivet i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Klitfredningen har endvidere til formål at forebygge og bekæmpe sandflugt. Det er således ikke muligt inden

for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering som bygger på om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder.

Det er vigtigt i forhold til den efterfølgende sagsbehandling, at du tydeligt beskriver kontrolfundet. Det vil sige, at du skal beskrive og eventuelt begrunde, hvad, hvor, hvordan og hvor længe forholdene så ud ved den enkelte overtrædelse.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i Kystdirektoratet			
1.24	Christina Vedel-Jørgensen (barsel resten af 2018)	cvj@kyst.dk	20 93 17 86
	Hanne Rungø Hilligsøe	hrh@kyst.dk	20 85 56 17

1.3 DEFINITIONER

Byggeri	<p>Visse former for byggeri er tilladt. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i et klitfredet område, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.</p> <p>For at der kan være tale om en arealmæssig overtrædelse, skal arealer være beliggende inden for klitfredet areal.</p>
Klitarealer	<p>Følgende arealer er klitfredede:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Strandbredden langs Skagerrak og Vesterhavet 2. Arealet mellem klitfredningslinjen og de strandbredder, der er nævnt ovenstående 3. Arealer, der er klitfredede efter den tidligere lovgivning om sandflugtens bekæmpelse, og 4. Arealer, der er klitfredede efter ministerens beslutning. <p>Klitfredningslinjen er fastlagt ved miljø- og fødevareministerens bestemmelse efter de hidtil gældende regler. Klitfredningslinjen er registreret i matriklen og noteret i tingbogen. Miljø- og Fødevareministeren kan fastsætte regler om, at klitfredningen ikke skal gælde for nærmere angivne arter af anlæg, der tillige vedrører søterritoriet. Tilsvarende gælder for diger, høfder, bølgebrydere og andre an-</p>

læg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse. Miljø- og Fødevarerministeren kan fastsætte regler om anvendelse af de klitfredede arealer, herunder forbyde bestemte former for anvendelse

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (klitfredet areal) - gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Klitarealer". KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort.

Konstaterer du en overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand. Hvis du er i tvivl om, hvorvidt ændringen er reversibel inden for klitfredningen, skal du kontakte Kystdirektoratet.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivsspørgsmål om fortolkningen af kravene kan du rette henvendelse til Fysisk Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke faglige spørgsmål til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

For **delkrav 3** gælder reglerne ikke landbrugsmæssig drift, herunder græsning, af arealer, der indtil den 1. juli 1992 lovligt har været anvendt landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning.

Hvor klitfredning er trådt i kraft efter 1. juli 1992, gælder denne undtagelse for arealer, der indtil datoen for klitfredning lovligt har været anvendt landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning.

Landbrugsmæssig drift, herunder græsning på arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, er **ikke** omfattet af krav 1.24 (forbuddet).

Tilplantning, herunder med juletræer og flerårige energiafgrøder m.v., er dog ikke tilladt, da tilplantning er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer, jf. ovenfor under 1 d.

Plantning til sandflugtsdæmpning er ikke irreversibel.

Loven og kravbeskrivelsen indeholder undtagelser for fortsættelse af hidtidig landbrugsdrift, herunder græsning og sædvanlig hegning på landbrugsejendomme, genplantning af skove og beplantning i haver, samt mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger.

Der kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer. Praksis er meget restriktiv. Hvis landbruger påpeger, at han har opnået en dispensation, skal han kunne dokumentere det på kontroltidspunktet. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

I tilfælde af, at der konstateres forhold, som strider mod klitfredningen, hvor overtrædelsen er forårsaget af andre borgere, skal landbrugeren ifølge den nationale lovgivning straks melde overtrædelsen til Kystdirektoratet. Hvis overtrædelsen er resultatet af en handling eller en undladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

Kontrollen af dette krav vedrører kun klitfredede arealer¹.

FØLGENDE AREALER ER KLITFREDEDE, JF. NATURBESKYTTELSESLOVENS §8

1. Strandbredden langs Skagerrak og Vesterhavet
2. Arealet mellem klitfredningslinjen og de strandbredder, der er nævnt ovenstående,
3. Arealer, der er klitfredede efter den tidligere lovgivning om sandflugtens bekæmpelse og
4. Arealer, der er klitfredede efter ministerens beslutning. Klitfredningen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

FOR DET ENKELTE KLITFREDEDE AREAL GÆLDER FØLGENDE KRAV:

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af klitfredede arealer

1. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og andre klitfredede arealer. Nedenstående punkt a) til j) er eksempler på, hvad lovens forbud omfatter
  - a. Opførelse af bygninger, herunder tilbygninger eller ombygninger, skure, garager mv. Undtaget fra forbuddet er mindre vedligeholdelsesarbejder som nævnt i naturbeskyttelseslovens § 8 a, stk. 1, nr. 6.
  - b. Byggeri, der er erhvervmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugs- eller jordbrugsejendom eller for udøvelse af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger, er undtaget fra forbuddet, men må ikke opføres uden miljø- og fødevareministerens (Kystdirektoratets) tilladelse for så vidt angår de nævnte bygningers ydre udformning og placering, jf. naturbeskyttelseslovens § 8 a, stk.1, nr. 7.
  - c. Etablering eller opsætning af andre indretninger og anlæg, f.eks. terrasser, master, oplag mv.

---

¹ Klitfredningslinjen er som hovedregel 300 m. I nogle områder omfatter klitfredningen dog arealer, der ligger med større afstand til kysten, ligesom beskyttelseszonen kan være mindre end 300 meter i bebyggede områder. Klitfredningen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

- d. Tilplantning, herunder med juletræer, flerårige energiafgrøder som f.eks. energipil mv., bortset fra genplantning af skovarealer og beplantning i eksisterende haver.
- e. Hegning bortset fra sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme
- f. Placering af campingvogne og lignende
- g. Ændring i anvendelsen af ejendom og bygninger uden forudgående tilladelse
- h. Terrænændringer
- i. Afgræsning, bortset fra græsning på arealer, der hidtil lovligt har været anvendt landbrugsmæssigt

2. Det er på klitfredede arealer endvidere ikke tilladt at:

- a. Fjerne eller beskadige træer, planter eller indretninger, der tjener til sandflugtens dæmpning
- b. Køre med motorkøretøjer, herunder knallerter, uden for lovligt anlagte veje
- c. Campere, opstille telte, bænke eller faste indretninger
- d. Foretage gravearbejde
- e. Afbrænde vegetation, kvas eller lignende og
- f. Cykle, ride eller færdes med heste uden for lovligt anlagte veje

Forbuddet i nr. b), e) og f) gælder ikke på den ubevoksede strandbred.

Der kan være meddelt en konkret dispensation til sådanne aktiviteter, hvilket ejendommens ejer må dokumentere.

Forbuddet i krav 1.24 gælder ikke for:

- a. Foranstaltninger til dæmpning af sandflugt, der udføres af Naturstyrelsens naturforvaltningsenhed eller efter påbud
- b. Landbrugsmæssig drift, herunder græsning, på arealer, der hidtil lovligt har været udnyttet landbrugsmæssigt, bortset fra tilplantning
- c. Sædvanlig hegning på ovennævnte arealer (under pkt. b)
- d. Genplantning af skovarealer og beplantning i lovligt etablerede haver
- e. Havneanlæg og de arealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål
- f. Mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang

- g. Byggeri, der er erhvervs-mæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger. Der kræves dog miljøministerens (delegeret til Kystdirektoratet) tilladelse for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning.

2.3 EKSEMPLER

Husk at tjekke i IMK, om arealet ligger i klitarealer.

Signatur forklaring:
Mørkegrøn – klitarealer

Bemærk, at klitfredningstemaet er tilknyttet matrikelkort. Vær derfor opmærksom på, at umatrikulerede arealer også kan være klitfredede, selv om det ikke fremgår af kortet.

Eksempler på forhold, som er forbudt, fremgår af punkt 2.2. Overtrædelser af disse forbud er overtrædelser af KO-kravet. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1, 2 og 3	Findes der klitfredede arealer?
1	Er der foretaget nogen ændring på arealet eller ændring i tilstanden på arealet? Se supplerende spørgsmål herunder
1	Er der opført ny bebyggelse, herunder skure?
1	Er der opstillet campingvogne, pavilloner, hytter, sheltere og lign.?
1	Er der foretaget udvidelse af eksisterende bygninger?
1	Er der etableret befæstede stier, pladser el. lign.?
1	Er der etableret trapper eller andre anlæg?
	Er der etableret juletræsbeplantning eller flerårige energiafgrøder?
1	Er der etableret ny beplantning uden for lovligt etableret have?
2	Er der etableret hegn på arealet? Bliver arealet afgræsset?
3	Er der foretaget nogen ændringer på arealet, herunder fjernet eller beskadiget træer, planter eller lignede, der har til formål at bekæmpe eller forebygge sandflugt?
3	Er der kørt med motorkøretøjer eller knallerter, uden for anlagte veje? Dette er undtaget på den ubevoksede strandbred.
3	Anvendes arealet til camping? Er der opstillet telte, bænke eller faste indretninger?

3	Er der foretaget gravearbejde på arealet?
3	Er der afbrændt materiale, vegetation, kvas eller lignende på arealet? Dette er undtaget på den ubevoksede strandbred.

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.24, delkrav 1 – 3

KARAK-TER	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Fjernelse eller beskadigelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning. Beskedne bygningsændringer og beskedne tilstandsændringer i øvrigt, hvor dispensation ville være meddelt. Erhvervsmæssigt nødvendige småbygninger uden placerings- og udformningsgodkendelse efter § 8 a, stk. 1, nr. 7.	Opførelse af småbygninger og små bygningsudvidelser uden dispensation. Hegn i enkel udførelse opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3. Mindre beplantninger. Græsning, hvor forudgående dispensation er påkrævet.	Opførelse af bygninger og bygningsudvidelser uden dispensation eller placerings- og udformningsgodkendelse. Gravning, jordpåfyldning og lignende terrænændring Hegn opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3 Større beplantning. Længerevarende græsning, hvor forudgående dispensation er påkrævet.	Opførelse af større bygninger og væsentlige bygningsudvidelser uden dispensation eller placerings og udformningsgodkendelse Større terrænændringsarbejder. Høje eller lange hegn, der er opsat i strid med undtagelsen i § 8 a, stk. 1, nr. 3. Skovtilplantning og tilplantning med f.eks. juletræer eller flerårige energiafgrøder (f.eks. energipil). Dyrkning, hvor forudgående dispensation er påkrævet.

OMFANG	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: Under 10 % af den dæmpede del af ejendommen eller under 350 m².</p> <p>Byggeri: Under 10 m².</p> <p>Hegn: Enkel udførelse under 5 m længde.</p> <p>Tilplantning: Under 10 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet - eller under 350 m².</p> <p>Terrænændring: Under 5 m² og ikke dybt.</p> <p>Dyrkning og græsning: Under 10 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller under 350m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: 10 % - 25 % af den dæmpede del af ejendommen eller 350 – 700 m².</p> <p>Byggeri: 10 - 20 m²</p> <p>Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m længde.</p> <p>Tilplantning: 10-25 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 350-700 m².</p> <p>Terrænændringer: 5-25 m².</p> <p>Dyrkning og græsning: 10 – 25 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 350-700 m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: 25 - 50 % af den dæmpede del af ejendommen eller 750 – 1300 m².</p> <p>Byggeri: 20 - 50 m².</p> <p>Hegn: Dominerende og/eller 20 - 50 m.</p> <p>Tilplantning: 25-50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 700-1300 m².</p> <p>Terrænændringer: 25-50 m².</p> <p>Dyrkning og græsning: 25 – 50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller 700-1300 m².</p>	<p>Fjernelse af planter eller indretninger, der skal tjene til sandflugtens dæmpning: Over 50 % af den dæmpede del af ejendommen eller over 1300m².</p> <p>Byggeri: Over 50 m².</p> <p>Hegn: Dominerende og/eller over 50 m.</p> <p>Tilplantning: Over 50 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet – eller over 1300 m².</p> <p>Terrænændringer: Over 50 m² og/eller af større omfang (dybde/højde).</p> <p>Dyrkning og græsning: 50-100 % af den klitfredede del af ejendommen – strandbred ikke medregnet - eller over 1300 m².</p>
VARIGHED	Under 1 måned.	1 måned- 1 år	1-3 år.	Over 3 år.

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.24, delkrav 1 - 3

Alvor	Vurderes efter byggeriets art, størrelse og placering i landskabet, samt om det er nye bygninger eller udvidelser eller ændringer af eksisterende. For øvrige forhold vurderes alvor efter arten af forholdet. For begge indgår det, om der er opstået sandflugt eller forøget risiko herfor. I bedømmelsen af alvor kan desuden indgå, hvorvidt tilstanden kan reetableres, delvist reetableres eller slet ikke reetableres.
Omfang	Vurderes efter hvor stort et areal i m ² eller %, der er gjort indgreb i. Valg af henholdsvis kvadratmeterangivelse og procentvis udregningsmetode bestemmes ud fra den opgørelsesmetode, som medfører den højeste karakter i bedømmelsen af omfang. Det er således den metode, der indebærer den højeste karakter, som skal danne baggrund for vurderingen. Vurdering af den procentdel, som arealet med det ulovlige forhold udgør af støtteansøgerens samlede klitfredede areal. For byggeri er karakteren for omfang bestemmende for karakteren for varighed. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og størrelsen af det klitfredede areal.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved o-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpet fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

Da Landbrugsstyrelsen ikke er myndighed for klitfredning, skal Kystdirektoratet kontaktes i disse tilfælde.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Kystdirektoratet, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil, som udgangspunkt, danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen

1.25- Beskyttelse af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen

---

1. DELKRAV

- 1 Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af strandbred og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, herunder placeres bebyggelse, campingvogne og lignende, og der må ikke etableres hegn.

1.1 FORMÅL

Formålet med kravet er at sikre beskyttelse af strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen, jf. § 15 i naturbeskyttelsesloven.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Kystdirektoratet er ressortmyndighed for strandbeskyttede arealer, jf. naturbeskyttelseslovens § 15.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på strandbeskyttede arealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort ud over de strandbeskyttede arealer, som kan ses som strandbeskyttelseslinje på IMK (internet markkort – som anvendes til at søge landbrugsstøtte) ud på hjemmesiden, så landmanden har adgang til disse oplysninger. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som strandbeskyttelse i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå. Landbrugsstyrelsen undersøger derefter forholdet hos Kystdirektoratet, da det kun er Kystdirektoratet, der kan afgøre, om der er fejl i registreringen. I givet fald vil det konstaterede forhold ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation for strandbeskyttelsen, således at der ikke foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes Kystdirektoratet.

Du skal ikke nødvendigvis kontakte Kystdirektoratet, inden du gennemfører kontrollen, men i tvivlstilfælde skal du kontakte Kystdirektoratet, inden du fastslår, om der er en overtrædelse og fastsætter karaktererne.

KO-kravet pålægger nationale regler, som i sin helhed bidrager til implementeringen af fuglebeskyttelsesdirektivet. Der er ikke i de nationale regler hjemmel til at sondre mellem, hvorvidt en overtrædelse af Naturbeskyttelseslovens § 15 medfører/ikke medfører en negativ påvirkning af fuglelivet i området. Der er tale om en beskyttelse, der sikrer en generel friholdelse af kystområderne for tilstandsændringer. Hermed varetages landskabelige, biologiske og rekreative hensyn. Det er således ikke muligt inden for rammerne af de nationale regler at inddrage en helhedsvurdering som bygger på om der sker en forstyrrelse af de "økologiske krav" til fugles levesteder.

På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du orientere Kystdirektoratet, hvis du finder en overtrædelse af krav 1.25. Overtrædelserne skal også behandles efter de nationale regler.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men du skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i Kystdirektoratet (KDI)

1.25	Christina Vedel-Jørgensen (barsel resten af 2018)	cvj@kyst.dk	20 93 17 86
	Hanne Rungø Hilligsøe	hrh@kyst.dk	20 85 56 17

1.3 DEFINITIONER

Byggeri	<p>Visse former for byggeri er tilladt inden for strandbeskyttelseslinjen. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i et område, der er omfattet af § 15 i naturbeskyttelsesloven, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.</p> <p>Der kan uden forudgående dispensation lovligt opføres et skur på op til 10 m² i en lovligt etableret have, hvis det ikke opføres mere end 15 meter fra boligen, og hvis der ikke i forvejen er et lovligt skur i tilknytning til boligen. Desuden kan der uden forudgående dispensation opføres et drivhus på op til 10 m² i en lovligt etableret have, hvis det ikke opføres mere end 15 meter fra boligen (gælder kun helårsbeboelse).</p> <p>Vær opmærksom på de arealmæssige begrænsninger for disse krav.</p>
Strandbeskyttelseslinjen	<p>Strandbeskyttelseslinjen er fastlagt ved Miljø- og Fødevarerministerens bestemmelse efter de hidtil gældende regler. Strandbeskyttelseslinjen er registreret i matriklen og noteret i tingbogen.</p> <p>Miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte regler om, at kravet ikke skal gælde for nærmere angivne arter af anlæg, der tillige vedrører søterritoriet. Tilsvarende gælder for diger, høfder, bølgebrydere og andre anlæg, som kræver tilladelse i henhold til lov om kystbeskyttelse.</p>

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (strandbredder og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen), gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Strandbeskyttelseslinje". KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort.

Konstaterer du en overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand. Hvis du er i tvivl om, hvorvidt ændringen er reversibel, skal du kontakte Kystdirektoratet.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen af kravene kan du rette henvendelse til Fysisk Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke faglige spørgsmål til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning er undtaget fra forbuddet mod tilstandsændringer, jf. nedenstående under 1 d. Som tilplantning betragtes fx også juletræer og flerårige energiafgrøder.

I tilfælde af, at der konstateres forhold, som strider mod strandbeskyttelsen, hvor overtrædelsen er forårsaget af andre borgere, skal landbrugeren ifølge den nationale lovgivning straks melde overtrædelsen til Kystdirektoratet. Hvis overtrædelsen er resultatet af en handling eller en undladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

Kontrollen af dette krav vedrører kun arealer inden for strandbeskyttelseslinjen².

1. Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbred og andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.

Nedenstående punkt a) til h) er omfattet af lovens forbud, men er eksempler og **ikke udtømmende**:

---

² Linjen er som hovedregel 300 m. Beskyttelseszonen er dog mindre på en række kyststrækninger, hvor der er bebyggelse. Strandbeskyttelseslinjen er registreret i matrikelregisteret og er noteret i tingbogen for den pågældende ejendom.

- a) Opførelse af bygninger, herunder tilbygninger eller ombygninger, skure (se dog ovennævnte undtagelse for skure og drivhuse på op til 10 m² i lovligt etablerede haver), garager mv. Undtaget fra forbuddet er mindre vedligeholdelsesarbejder som nævnt i naturbeskyttelseslovens § 15 a, stk. 1, nr. 5.
- b) Byggeri, der er **erhvervsmæssigt nødvendigt** for ejendommens drift som landbrugs- eller jordbrugsejendom eller for udøvelse af fiskerierhvervet, og som opføres i **umiddelbar tilknytning** til eksisterende bygninger er undtaget fra forbuddet, men må ikke opføres uden Kystdirektoratets **tilladelse** for så vidt angår de nævnte bygningers ydre udformning og placering, jf. naturbeskyttelseslovens § 15 a, stk. 1, nr. 6
- c) Etablering eller opsætning af andre indretninger og anlæg, f.eks. terrasser, master, oplag mv.
- d) Tilplantning, herunder med juletræer, flerårige energiafgrøder som f.eks. energipil mv., bortset fra genplantning af skovarealer og beplantning i eksisterende have
- e) Hegning bortset fra sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme
- f) Placering af campingvogne og lignende
- g) Ændring i anvendelsen af ejendom og bygninger uden forudgående tilladelse
- h) Terrænændringer

Der kan være meddelt en konkret dispensation til sådanne aktiviteter, hvilket bedriftens ejer må dokumentere.

Forbuddet i krav 1.25 gælder ikke for:

- 1) Landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning
- 2) Gentilplantning af skovarealer og beplantning i eksisterende haver
- 3) Sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme
- 4) Bestående forsvarsanlæg, der anvendes til forsvarsformål. Havneanlæg og de landarealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål
- 5) Mindre vedligeholdelsesarbejder på bygninger, herunder udskiftning af vinduer og tage m.v., når bygningshøjden ikke derved forøges eller kun forøges i ubetydeligt omfang
- 6) Byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugs- eller skovbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet, og som opføres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygninger. Der kræves dog miljøministerens (delegeret til Kystdirektoratet) tilladelse for så vidt angår de nævnte bygningers nærmere beliggenhed og ydre udformning
- 7) Arealoverførsel i jordbrugserhvervet eller salg af jordlodder på op til 2 ha i jordbrugserhvervet
- 8) Få, enkeltstående træer der plantes uden for haver

- 9) Kyststrækninger, der er klitfredede se krav 1.24.
- 10) Læskure til græssende dyr til brug for kogræsserlav og tilsvarende foreninger og til dyrehold i forbindelse med naturpleje. Se nærmere beskrivelse af anmelderordningen i stk 2.4
- 11) En bolig kan genopføres med samme dimensioner på en lovligt eksisterende sokkel

Mindre bygninger, anlæg og installationer, der ligger i tilknytning til boligen og højst 15 meter fra denne kan uden dispensation opsættes. Eksempelvis en terrasse i niveau med og i sammenhæng med beboelse, et gyngestativ, højbede og en sandkasse og andre legeredskaber samt et mindre skur på op til 10 m², medmindre der allerede lovligt er opført et skur i tilknytning til boligen. På tilsvarende måde kan der opføres et mindre drivhus på op til 10 m² i forbindelse med helårsbeboelse.

2.3 EKSEMPLER

Tjek IMK. Husk at tjekke, om arealet ligger i strandbeskyttelseslinje.

Signaturforklaring:
Laksefarvet – strandbeskyttelseslinje

Bemærk at strandbeskyttelsestemaet er tilknyttet matrikelkort. Vær derfor opmærksom på, at umatrikulerede arealer også kan være strandbeskyttede, selv om det ikke fremgår af kortet.

Eksempler på forhold, som er forbudt, fremgår af punkt 2.2. Overtrædelser af disse forbud er overtrædelser af KO-kravet. Eksemplerne er ikke en udtømmende liste over overtrædelser.

2.4 ANMELDERORDNING LÆSKURE

Anmelderordningen kan benyttes af kogræsserlav og lignende private foreninger, der har et fællesskab om udegående, græssende husdyr – uanset om der er tale om et egentligt naturplejeformål.

Landbruget har også mulighed for at anvende anmelderordningen, når landbruget kan dokumentere, at dyrene anvendes til naturplejeformål. Det kan f.eks. være ved en plejeaftale med staten eller kommunen.

Anmeldelsen skal ske til Kystdirektoratet. Inden for to uger fra den dag anmeldelsen er modtaget af Kystdirektoratet, vil anmelder enten få en ok-meddelelse, hvorefter læskuret kan opsættes, eller et afslag på anmeldelsen. Læskuret skal have en størrelse, udformning og placering, så det overholder Fødevarestyrelsens retningslinjer for udegående dyr. Læskuret må ikke være større, end at det kan rumme det antal dyr, der skal afgræsse arealet.

I forbindelse med læskure kan kontrollørerne henvende sig til Kystdirektoratets hovedpostkasse: kdi@kyst.dk. Angående tilbagemelding til kontrollørerne vil Kystdirektoratet bestræbe sig på at besvare inden for syv dage.

2.5 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1	Findes der strandbeskyttede arealer på bedriften?
1	Er der foretaget nogen ændring på arealet eller ændring i tilstanden på arealet? Se supplerende spørgsmål herunder
1	Er der etableret hegn på arealet? Sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme er dog tilladt.
1	Er der opført ny bebyggelse, herunder skure?
1	Er der opstillet campingvogne, pavilloner, hytter, sheltere og lign.?
1	Er der foretaget udvidelse af eksisterende bygninger?
1	Er der etableret befæstede stier, pladser el. lign.?
1	Er der etableret trapper eller andre anlæg?
1	Er der etableret juletræsbeplantning eller flerårige energiafgrøder?
1	Er der etableret ny beplantning uden for lovligt etableret have?
1	Er der etableret hegn på arealet?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.25, delkrav 1

KARAKTER	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Beskedne bygningsændringer, hvor dispensation ville være meddelt. Erhvervsmæssigt nødvendige småbygninger uden placerings- og udformingsgodkendelse efter § 15 a, stk. 1, nr. 6. Beskedne terrænændringer	Opførelse af småbygninger og bygningsudvidelser uden dispensation. Hegn i enkel udførelse opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3. Mindre beplantninger Mindre terrænændringer	Opførelse af bygninger og bygningsudvidelser uden dispensation eller placeringsgodkendelse. Gravning, jordpåfyldning og lignende terrænændringer. Hegn opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3. Højere beplantning.	Opførelse af større bygninger og væsentlige bygningsudvidelser uden dispensation eller placeringsgodkendelse. Større gravearbejder og terrænændringsarbejder. Høje eller lange hegn, der er opsat i strid med undtagelsen i § 15 a, stk. 1, nr. 3.

				Skovtilplantning og tilplantning med f.eks. juletræer eller flerårige enregiafgrøder (f.eks. energipil).
OMFANG	Byggeri: Under 10 m ² Hegn: Enkel udførelse og under 5 m længde. Tilplantning: Under 10 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller under 350 m ² . Terrænændring: Under 5 m ² og ikke dybt.	Byggeri: 10-20m ² . Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m længde. Tilplantning: 10 % - 25 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller 350 – 700 m ² . Terrænændringer: 5 - 25 m ²	Byggeri: 20-50 m ² . Hegn: Enkel udførelse og 20 - 50 m længde. Tilplantning: 25 % - 50 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller 700-1300 m ² . Terrænændringer: 25 - 50 m ² .	Byggeri: Over 50 m ² . Hegn: Dominerende og/eller længde over 50 m. Tilplantning: Over 50 % af det strandbeskyttede areal på ejendommen eller over 1300 m ² . Terrænændringer: Over 50 m ² og/eller af større omfang (dybde/højde).
VARIGHED	Under 1 måned	1 måned -1 år.	1-3 år.	Over 3 år.

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.25, delkrav 1

- Alvor** Vurderes efter byggeriets art, størrelse og placering i landskabet, samt om det er nye bygninger eller udvidelser eller ændringer af eksisterende. For øvrige forhold vurderes alvor efter indgrebs arealmæssige eller fysiske omfang. Hvor reetablering, fx ved større terrænændringer, ikke er mulig eller kun kan ske over meget lang tid, vurderes overtrædelsen til at være væsentlig eller have meget stor effekt.
- Omfang** Vurderes som den procentdel eller det areal, som det ulovlige forhold udgør af det samlede areal, som støttemodtageren råder over inden for strandbeskyttelseslinjen. For byggeri og hegn er karakteren for omfang bestemmende for karakteren for varighed. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og størrelsen på det strandbeskyttede areal.

Varighed Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har været indtrådt.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler på dette krav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved 0-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpet fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

Da Landbrugsstyrelsen ikke er myndighed for strandbeskyttelsen, skal Kystdirektoratet kontaktes i disse tilfælde.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte Kystdirektoratet, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler. Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til Kystdirektoratet, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil, som udgangspunkt, danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.

1.26- Beskyttelse af arealer i ydre koge i Tøndermarsken

---

1. DELKRAV

- 1 Der må ikke opføres yderligere bebyggelse i området eller foretages væsentlige om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse, etableres andre faste konstruktioner og anlæg end bygninger, etableres nye vejanlæg, medmindre særlige forhold taler for det.
- 2 Der må ikke foretages terrænændring, herunder ved udnyttelse af forekomster i jorden, afgravning eller opfyldning³.
- 3 Der må ikke plantes eller sås træer og buske⁴.
- 4 Arealerne skal opretholdes som græsland med afgræsning. Slæt må dog foretages efter den 15/6.
- 5 Arealerne må ikke omlægges⁵.
- 6 Arealerne må ikke drænes⁶.
- 7 Overfladegrøbling samt anlæg og vedligeholdelse af kanaler og grøfter må kun foretages uden for perioden 15/3-15/6
- 8 Der må ikke foretages hegning. Eksisterende hegn langs skelgrøfter skal fjernes i forbindelse med istandsættelsesarbejder, dog senest den 1. april 1994
- 9 Gødskning af arealerne med handelsgødning må kun ske i hidtidigt omfang, dog højst 75 kg N pr. ha. Anvendelse af handelsgødning med fosfor og kalium er ikke tilladt
- 10 Der må ikke anvendes kemiske bekæmpelsesmidler

---

³ Bestemmelsen gælder ikke for:

- 1) havearealer,
- 2) vedligeholdelse af diger i området og nødvendig klæggravning til reparation af diger i Tøndermarsken,
- 3) sædvanlige dyrkningsmæssige foranstaltninger på landbrugsarealer, herunder etablering og vedligeholdelse af grøblerender samt vedligeholdelse af vandhuller,
- 4) etablering af bevandingskanaler og skelgrøfter samt vedligeholdelse af grøfter, kanaler og vandløb eller
- 5) den nødvendige vedligeholdelse af veje.

⁴ Kommunalbestyrelsen kan som plejeforanstaltning fjerne selvsåede træer og buske. Kravet gælder ikke for arealer, der benyttes som havearealer i tilknytning til bebyggelse.

⁵ Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte nærmere regler om græsningstrykket på arealerne.

⁶ Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om, at ændringer og reparationer af eksisterende dræn i nærmere angivne tilfælde er tilladt.

1.1 FORMÅL

I overensstemmelse med lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarksener er formålet med kravet at bevare Tøndermarskens ydre koge og den nedre del af Vidå-systemet som et samlet naturområde af national og international betydning samt oplyse offentligheden om Tøndermarskens fredningsmæssige værdier.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Miljøstyrelsen er ressortmyndighed for lovgivningen, men det er kommunalbestyrelsen, der påser overholdelsen af Tøndermarskloven og de forskrifter, der fastsættes i medfør af loven. KO krav har ophæng i de nationale regler inden for hvert EU-land.

På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du orientere Tønder kommune, hvis du finder en overtrædelse af krav med ophæng i Tøndermarkslovgivningen bekrævet i denne faginstruks.

Du skal ikke kontakte kommunalbestyrelsen eller Miljøstyrelsen, inden du gennemfører kontrollen, men i tvivlstilfælde skal du kontakte den stedlige kommune, inden du fastslår, om der er en overtrædelse, og fastsætter karaktererne. Særligt er det vigtigt ift. at kunne vurdere overtrædelsens betydning for fuglebeskyttelse og dermed især karakteren for alvor.

Du skal dog orientere kommunalbestyrelsen om overtrædelser af disse krav. Overtrædelserne skal også behandles efter de nationale regler.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men du skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i Miljøstyrelsen

1.26	Tønder kommune	teknisk@toender.dk	74 92 92 92
	Henrik Lykke Sørensen	hls@mst.dk	72 54 35 23

1.3 DEFINITIONER

Byggeri

Visse former for byggeri er tilladt. Det kræver dog en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, fordi placering skal godkendes. I denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i området, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted.

	<p>Vær opmærksom på de arealmæssige begrænsninger for disse krav, da de alene gælder i forhold til arealer, der er omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken. Det drejer sig om følgende arealer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ny Frederikskog, bortset fra udlagte byzonearealer og parcelhusområdet beliggende i landzone syd for Højer by. 2. Gammel Frederikskog. 3. Rudbøl Kog. 4. Arealerne inden for ådigerne ved Vidåen fra Møllehusvej til Højer Sluse og ved Sønderåen fra jernbanedæmningen Tønder-Suder Lugum. 5. Ådiger, der afgrænser det område, der er nævnt i nr. 4. 6. Højer dige. 7. Den vestlige side af diget fra Højer til Rudbøl indtil kørebanen.
Kog	<p>En inddiget marsk kaldes en kog. De ydre koge består af Ny Frederikskog og Gammel Frederikskog, samt Rudbøl kog med et samlet beskyttet areal på ca. 25 km².</p> <p>Tøndermarsken består af flere koge med et samlet areal på 130 km².</p>
Reversibilitet	<p>Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.</p>

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i GIS systemet i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "ydre koge". KO-kontrollen finder sted på baggrund af dette kortlag.

Konstaterer du en overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n, med beskrivelse af kontrolfundet herunder ændringen, fotodokumentation, samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkningen kravene kan du rette henvendelse til Fysisk Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke spørgsmål til Tønder Kommune, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Kommunalbestyrelsen kan som plejeforanstaltning fjerne selvsåede træer og buske. Kravet gælder ikke for arealer, der benyttes som havearealer i tilknytning til bebyggelse.

Miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte nærmere regler om græsningstrykket på arealerne.

Miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte regler om, at ændringer og reparationer af eksisterende dræn i nærmere angivne tilfælde er tilladt.

Hvis en konstateret overtrædelse er resultatet af en handling eller en undladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

2.2 INDHOLD I KONTROLLEN

Bestemmelsen er ikke til hinder for, at der opføres bebyggelse, der er erhvervmæssig nødvendig for driften af en landbrugsejendom. Bygningen må ikke tjene til svinefarm, pelsdyravl, fjerkræfarm eller væksthushortneri, og højden må ikke overstige 8,5 m. Bebyggelsens placering, fremtræden og omfang skal godkendes af Kommunalbestyrelsen.

I forhold til delkravet vedrørende terrænændringer, så gælder kravet ikke i følgende situationer:

1. Havearealer.
2. Vedligeholdelse af diger i området og nødvendig klæggravning til reparation af diger i Tøndermarsken,
3. Sædvanlige dyrkningsmæssige foranstaltninger på landbrugsarealer, herunder etablering og vedligeholdelse af grøblerender samt vedligeholdelse af vandhuller.
4. Etablering af bevandingskanaler og skelgrøfter samt vedligeholdelse af grøfter, kanaler og vandløb.
5. Den nødvendige vedligeholdelse af veje.

Reglerne gælder ikke hegning, der er nødvendig af hensyn til digernes sikkerhed, eller hegning langs veje, afvandings- og vandingsforsyningskanaler samt langs landegrænsen. Reglerne gælder ikke for nødvendig hegning ved led samt etablering og vedligeholdelse af fangfolde.

2.3 EKSEMPLER

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 10	Findes der ydre koge der er beliggende i Natura 2000 områder på bedriften?
1	Er der opført yderligere bebyggelse eller foretaget ændringer i den eksisterende bebyggelse?
2	Er der foretaget terrænændringer?
3	Er arealet blevet sået eller plantet træer eller buske på arealet
4	Er arealerne fortsat græsarealer, der afgræsses. Slæt må ikke foretages efter 15. juni.
5	Er arealerne blevet omlagt til anden form for drift?
6	Er arealerne blevet drænet?
7	Er der vedligeholdt eller anlagt kanaler og grøfter inden for perioden 15. marts til 5. juni?
8	Er der blevet opsat hegn på arealet? Eksisterende hegn skal fjernes ved istandsættelser.
9	Er arealet blevet gødsket og i så fald hvor meget? Arealet må kun gødskes i hidtidigt omfang og må ikke overstige 75 kg N pr. ha. Det er ikke tilladt at anvende handelsgødning med fosfor og kalium.
10	Er der anvendt kemiske bekæmpelsesmidler?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.26, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Ombygninger uden fast konstruktion	Ombygninger og tilbygninger uden fast konstruktion	Tilbygninger af fast konstruktion og nye vejanlæg	Nye bygninger og andre ny anlæg af faste konstruktioner
OMFANG	Under 10 m ²	10-20 m ²	20-50 m ²	Over 50 m ²
VARIGHED	Under 1 år	1 - 2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET
ALVOR	Mindre terrænændringer uden til- eller fraførsel af materiale	Terrænændring uden til- eller fraførsel af materiale	Terrænændring med til eller fraførsel af materiale	Terrænændring med til- eller fraførsel af materiale
OMFANG	Under 25 m ²	25-50 m ²	50-100 m ²	Over 100 m ²
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET
ALVOR	Såede buske eller træer	Plantet mindre buske	Plantet større buske	Plantet træer
OMFANG	1-5 planter	5-10 planter	10-15 planter	Flere end 15 planter
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Over 3 år

SKEMA for krav 1.26, delkrav 4-10

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET
ALVOR	Reversibel skade, med naturlig retablering af naturkvalitet Hegn: Enkel udførelse og op til 5 m længde.	Reversibel skade med mulighed for øjeblikkelig retablering Hegn: Enkel udførelse og 5 - 20 m	Reversibel skade med mulighed for retablering uden tab af Naturkvalitet Hegn: Enkel udførelse og 20 - 50 m længde.	Irreversibel skade hvor retablering er umulig eller kun mulig med tab af Naturkvalitet Hegn (længde): Dominerende og/eller længde over 50 m.
OMFANG	1) under 5 % 2) under 10 m ²	1) 5 % -25 % 2) 10 m ² -50 m ²	1) 25 % -50 % 2) 50 m ² -1000 m ²	1) over 50 % 2) over 1000 m ²
VARIGHED	Under 1 måned	Under 1 år	1-3 år	3 eller flere år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 1

Alvor	Vurderes efter, om der er foretaget ombygning, tilbygning/nye vejanlæg eller nybygning/andre nye anlæg af faste konstruktioner.
Omfang	Vurderes efter arealstørrelsen.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.26, delkrav 2

Alvor	Vurderes efter karakteren af terrænændringen.
Omfang	Vurderes efter arealstørrelsen.

Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.
-----------------	---

BEDØMMEELSE af krav 1.26, delkrav 3

Alvor	Vurderes efter påvirkning af landskabet og biologiske forhold
Omfang	Vurderes efter antallet af planter.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMEELSE af krav 1.26, delkrav 4-10

Alvor	Vurderes efter reversibilitet.
Omfang	Vurderes som den procentdel og/eller det areal, som det ulovlige forhold udgør i forhold til det areal, som støttemodtagerens (pr. CVR-registrering) har.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for disse delkrav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved 0-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav

konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpet fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte kommunen, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til kommunen, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil, som udgangspunkt, danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen

1.29- Om fredskovspligtige arealer

---

1. DELKRAV

- 1 For det enkelte fredskovspligtige areal gælder, at dyrehold er forbudt. Forbuddet gælder dog ikke på arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning.
- 2 På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald. Det gælder dog ikke for:
  - 1) Byggeri, arbejdsskure på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften, og
  - 2) Spejderhytter, skovbørnehaver og lignende byggeri, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv⁷.
- 3 Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.

1.1 FORMÅL

Skovlovens formål at fremme bæredygtig drift af landets skove. Bæredygtig drift betyder inddragelse af såvel økonomiske som økologiske og sociale værdier. Bæredygtig drift indebærer, at det ved driften af det enkelte fredskovspligtige areal og ved lovens administration ud fra en helhedsbetragtning tilstræbes at:

1. Fremme opbygningen af robuste skove.
2. Sikre skovens produktion.
3. Bevare og øge skovenes biologiske mangfoldighed.
4. Sikre, at hensynet til landskab, naturhistorie, kulturhistorie, miljøbeskyttelse og friluftsliv kan tilgodeses.

1.2 GENERELLE BEMÆRKNINGER

Miljøstyrelsen (MST) er ressortmyndighed for skovloven og kan dermed rådgive om og træffe afgørelse i henhold til skovloven i konkrete sager.

På grund af den tætte sammenhæng mellem KO kravene og de nationale regler skal du orientere Miljøstyrelsen, hvis du finder en overtrædelse af kravene bekræftet i denne faginstruks.

I forhold til kontrol af krydsoverensstemmelse på fredskovsarealer lægger Landbrugsstyrelsen et kort ud over arealerne, som kan ses som fredskov på IMK (internet markkort – som anvendes til at søge landbrugsstøtte) ud på hjemmesiden, så landmanden har adgang til disse oplysninger. KO-kontrollen foretages på baggrund af dette kort. Hvis arealet er fejlregistreret som fredskovsareal i IMK, vil landmanden kunne gøre Landbrugsstyrelsen opmærksom herpå, og det konstaterede forhold vil i dette tilfælde ikke blive sanktioneret. På samme måde, hvis landbruger har fået dispensation for fredskovsbeskyttelsen, således at der ikke

---

⁷ Ministeren skal dog godkende udseende og placering af disse, samt opsætte regler for byggeriet, der særligt tilgodeser børn og unges friluftsliv.

foreligger en ulovlig tilstandsændring af det pågældende areal. I givet fald vil landmanden være i besiddelse af skriftlig dokumentation for dispensationen. I tvivlstilfælde kontaktes den stedlige kommune eller Miljøstyrelsen.

Du skal ikke kontakte Miljøstyrelsen, inden du gennemfører kontrollen, men i tvivlstilfælde skal du kontakte Miljøstyrelsens skovlovsenheder, inden du fastslår, om der er en overtrædelse, og fastsætter karaktererne. Særligt er det vigtigt ift. at kunne vurdere overtrædelsens betydning for fuglebeskyttelse og dermed især karakteren for alvor.

Frem til den 1/1-19 er det Storstrøm, Fyn, Syddjylland og Østjylland skovlovsenheder. Efter den 1/1-19 er det kun Storstrøm og Østjylland.

Du skal altid orientere Miljøstyrelsen om overtrædelser af disse krav. Overtrædelserne skal også behandles efter de nationale regler.

Forbuddet mod at anbringe affald omfatter tilfældig, uorganiseret henkastning af overflødige genstande. Skoven skal således ikke tjene til at aftage f.eks. byggeaffald eller restprodukter fra forskellig industrivirksomhed. Der er dog mulighed for at anvende byggeaffald og lignende i forbindelse med anlæg af skovveje. Det kan dog kun ske, hvis materialet opfylder betingelserne i bekendtgørelse om genanvendelse af restprodukter og jord til bygge og anlægsarbejder.

KONKRET VURDERING

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelsesskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelsesskemaerne for at sikre en ensartet behandling af langbrugere, men du skal **altid foretage en konkret vurdering**. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelsesskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten

Hvis du konstaterer en overtrædelse, skal du sende informationerne til nedenstående i MST

1.29	Kim Neven	kne@mst.dk	72 54 26 23
------	-----------	--	-------------

1.2 1.3 DEFINITIONER

Dyrehold	Dyrehold på skovbevoksede arealer er en mere intensiv drift med dyr end skovgræsning. Hovedformålet er opdræt af dyr.
Fredskovspligtigt areal	Langt den største del af de danske private skove og alle offentlige skove er fredskovspligtige (fredskov). Fredskovspligten blev indført for mere end 200 år siden for at sikre Danmarks forsyning med træ, efter at næsten al skov i landet var blevet ryddet. Fredskovspligtige arealer skal drives efter skovlovens regler. Det er ejerens pligt at sikre at skovloven overholdes.

	<p>Hovedanvendelsen af fredskovspligtige arealer skal bestå af træer, som enten danner eller er ved at vokse op til skov af højstammede træer. Der kan være ubevoksede arealer i en fredskov. Moser, heder, enge o.l., der naturligt hører til en skovbevoksede fredskovspligtige arealer, skal bevares som de er, uanset størrelsen.</p> <p>Fredskovspligten følger ejendommen. Det betyder, at ny ejer altid overtager fredskovspligten ved køb af ejendommen. Fredskovspligten går forud for andre rettigheder, og bortfalder ikke, hvis ejendommen kommer på tvangsauktion. Fredskovspligten og ændringer heraf registreres i matriklen på de berørte ejendomme.</p>
Skovgræsning	Skovgræsning er en ekstensiv driftsform, der skal sikre bevarelse og pleje af naturen. Der skal søges dispensation, hvis der ønskes græsset på et større areal end 10 % af det fredskovspligtige areal.
Reversibilitet	Spørgsmålet om reversibilitet handler om, hvorvidt og hvor hurtigt et beskadiget naturareal kan genoprettes som naturareal på baggrund af det konkrete indgreb.

1.4 KRAVETS RELEVANS

Kravet er relevant at kontrollere hele året, dog har kravet en begrænset geografisk udbredelse.

2. KONTROLMETODE

For at kunne gennemføre kontrollen på stedet, skal du have sikret dig viden om området og dets naturforhold (§ 3-arealer, naturtyper, strand, klit, fredskov o.l.), gerne tilbage i tiden, for eventuelt at kunne identificere ændringer. Anvend derfor gerne billedmaterialet fra flere år i IMK i forbindelse med forberedelsen af kontrollen.

Ved dette krav kan du anvende kortlaget "Fredskovslag". KO-kontrollen finder sted på baggrund af dette kortlag.

Konstaterer du en overtrædelse, skal du dokumentere dem/-n med beskrivelse af kontrolfundet, herunder ændringen, fotodokumentation samt placering på et kort, så det kan genfindes (markblok- og marknummer). Det noteres derudover, om tilstandsændringen er varig, eller om det er muligt at føre arealet tilbage til den oprindelige tilstand.

Det skal tydeligt fremgå af rapportens enkelte punkter, hvad du har konstateret.

Affald, campingvogne og andre forhold som strider mod fredskovsbeskyttelsen, og som stammer fra andre borgere, skal ifølge den nationale lovgivning straks anmeldes af landbrugeren til politiet og Miljøstyrelsens lokale enhed⁸. Hvis overtrædelsen er resultatet af en handling eller en unkladelse, som ikke direkte kan tillægges den pågældende landbruger, vil landbruger ikke kunne blive KO-sanktioneret for overtrædelsen.

⁸ Landbrugeren kan få betalt bortskaffelsen af affaldet gennem brand-, tyveri- og hærværksordningen. Det kræver en anmeldelse til politiet inden 8 dage og derefter anmeldelse til Miljøstyrelsen via Virk.dk. Se i øvrigt: <http://mst.dk/erhverv/skovbrug/privat-skov-drift/brand-tyveri-og-haervaerkskader/>

Hvis du på grund af tidspunktet for kontrollens gennemførelse erkender, at det ikke med sikkerhed kan afgøres, om et konstateret forhold repræsenterede en manglende overholdelse af bestemmelserne i den relevante periode, og ikke på anden vis kan fremlægge dokumentation for forholdet, bør dette ikke fremgå af kontrolrapporten.

Ved alle tvivlsspørgsmål om fortolkning af kravene kan du rette henvendelse til Fysisk Jordbrugskontrol. Alternativt kan du rette specifikke faglige spørgsmål til MST, jf. afsnit 1.2.

2.1 BEMÆRKNINGER

Dyrehold har som hovedformål at opdrætte dyr, mens skovgræsning skal understøtte den biologiske mangfoldighed og hensynet til landskab og kulturhistorie samt understøtte hensynet til skovens dyrkning og pleje af kulturer.

Skovgræsning er tilladt på 10 % af det enkelte fredskovspligtige areal uden dispensation.

I relation til arealbenævnelsen nedenfor i beskrivelsen af "omfang" og "alvor" skal anføres, at dyrehold er en landbrugsaktivitet, der er forbudt. Forbuddet relaterer sig til den skovbevoksede del af det fredskovpligtige areal og altså ikke til et landbrugsareal eller ubevoksede fredskovspligtige arealer.

2.2 INDHOLD AF KONTROLLEN

I IMK skal du undersøge om ansøger har fredskovspligtige arealer samt om du kan se nogen forandringer over tid, som skyldes landbrugerens aktivitet.

Der er ikke som for § 3-arealer vejledende registreringer af § 28-arealer.

Forbuddet mod dyrehold gælder ikke på de omtalte arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning.

Kontrollen af dette krav vedrører kun fredskovspligtige arealer.

2.3 EKSEMPLER

Husk at tjekke IMK – kortlaget
Fredsskov

Signaturforklaring

Lilla - §3 sø

Laksefarvet – strandbeskyttelse

Cirkulær grøn – fredsskov

En overtrædelse af delkrav 1 kan bestå i, at der holdes dyr på et areal, som ikke er omfattet af skovlovens undtagelser, uden dispensation. Der kan eksempelvis uden dispensation gennemføres skovgræsning på

fredskovpligtige arealer. Skovgræsning må sammen med stævningsdrift maksimalt udgøre 10 % af det enkelte fredskovpligtige areal. Med skovgræsning menes, at der gennemføres græsning med husdyr på skovbevoksede arealer, hvor græsningen understøtter den biologiske mangfoldighed eller hensyn til landskab og kulturhistorie. Skovgræsning omfatter desuden græsning af hensyn til skovens dyrkning og pleje af kulturer. Græsning med det formål at opdrætte dyr, herunder græsning med hjorte, er ikke skovgræsning efter skovloven.

Tilsvarende kan delkrav 2 overtrædes, hvis man opfører et byggeri, etablerer et anlæg, anbringer affald eller foretager en terrænændring uden dispensation.

Delkrav 3 kan f.eks. overtrædes, hvis der i forbindelse med arbejder i skoven sker tilplantning med træer eller anden dyrkning af § 28-arealer, eller hvis det afvandes, f.eks. i forbindelse med gravning af grøfter (hvis man generelt vil afvande sin skov).

Denne beskrivelse af eksempler på overtrædelser er ikke udtømmende.

2.4 FOKUSSPØRGSMÅL

Delkrav	Spørgsmål
1 - 3	Findes der fredskovpligtige arealer i områder på bedriften?
1	Er der dyrehold på arealet? For arealer, der lovligt kan holdes uden træbevoksning, gælder forbuddet ikke
2	Er der blevet opført bygninger, etableret anlæg, gennemført terrænændringer eller anbragt affald på arealet? Byggeri, anlæg eller terrænændringer, der er nødvendigt for skovdriften, er tilladt. Er der givet dispensation?

3. BEDØMMELSE

SKEMA for krav 1.29, delkrav 1

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	4 MEGET STOR BETYDNING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRAVET
ALVOR	Minimalt græsningstryk. Ingen eller kun ubetydelig skade	Lille græsningstryk, midlertidig skade, kun i sommertiden	Stort græsningstryk til skade for ny opvækst efterår eller vinter	Meget stort græsningstryk, ødelæggelse af naturtype, levested eller art, varig skade i foråret
OMFANG	Under 10 % eller under 350 m ²	10 - 25 % eller 350 – 700 m ²	25-50 % eller 700 – 1300 m ² .	Mere end 50 % eller over 1300 m ² .
VARIGHED	Under 1 år	1– 4 år	4 – 5 år	Mere end 5 år

SKEMA for krav 1.29, delkrav 2

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET
ALVOR	Anbringelse af affald.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører ikke at arealet skifter karakter.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører at arealet i mindre grad skifter karakter.	Opførelse af byggeri eller anlæg. Terrænændring medfører at arealet skifter karakter
OMFANG	Byggeri og anlæg: Under 30 m ² Terrænændring: Under 30 m ² Affald: 5-10 m ³	Byggeri og anlæg: 30-50 m ² Terrænændring: 30-50 m ² Affald: 5-10 m ³	Byggeri og anlæg: 50-80 m ² Terrænændring: 50-200 m ² Affald: 10-20 m ³	Byggeri og anlæg: Mere end 80 m ² Terrænændring: Mere end 200 m ² Affald: Over 20 m ³
VARIGHED	Følger omfangs- karakteren	Følger omfangs- karakteren	Følger omfangs- karakteren	Følger omfangs- karakteren

SKEMA for krav 1.29, delkrav 3

KARAKTER KRITERIUM	1 MEGET LILLE BE- TYDNING I FOR- HOLD TIL FORMÅL MED KRAVET	2 MINDRE BETYDNING I FORHOLD TIL FOR- MÅL MED KRAVET	3 VÆSENTLIG BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET	4 MEGET STOR BETYD- NING I FORHOLD TIL FORMÅL MED KRA- VET
ALVOR	Reversibel skade som ikke kræver indgreb	Reversibel skade som vil kræve indgreb for at genoprette	Reversibel skade som umiddelbart ikke kan genoprettes	Irreversibel skade som ikke kan genoprettes
OMFANG	Under 5 %	5 % - 10 %	10 % - 20 %	Mere end 20 %.
VARIGHED	Under 1 år	1-2 år	2-3 år	Mere end 3 år

3.1 RETNINGSLINJE FOR BEDØMMELSE

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 1

Det er ikke tilladt at have dyrehold på det fredskovspligtige areal.

BESKRIVELSE AF EVENTUEL MANGLENDE OVERHOLDELSE

Det beskrives i hvilket omfang, der er konstateret dyrehold på arealet, og hvor stort græsningstrykket har været, herunder hvor stor indvirkning det vil kunne have på genvækst af vegetationen. Desuden beskrives hvor stort et omfang græsningen har haft på arealet.

Der kan eventuelt som dokumentation tages billeder af forholdene.

Alvor	Vurderes ud fra muligheden for skadevirkning på skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Omfang	Den procentdel, som det ulovlige forhold udgør af støttemodtagerens samlede skovbevoksede, fredskovspligtige areal. Hvorvidt omfanget skal vurderes ud fra % af det samlede beskyttede areal eller den konkrete arealangivelse i kvadratmeter, afhænger af den konkrete overtrædelse og arealet af den pågældende naturtype.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes som udgangspunkt fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 2

På fredskovspligtige arealer må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg, gennemføres terrænændringer eller anbringes affald.

BESKRIVELSE AF EVENTUEL MANGLENDE OVERHOLDELSE

Det beskrives hvilken bebyggelse, terrænændring eller andre forhold, der er konstateret, og hvilken arealmæssig udbredelse det har på det pågældende areal.

BEMÆRKNINGER

Byggeri, arbejdsstruker på op til 10 m², anlæg eller terrænændringer, som er nødvendige for skovdriften er dog tilladt. Visse typer byggerikræver en myndighedsbehandling, inden byggeriet opføres, enten i form af en dispensation efter skovlovens § 38 til byggeri, anlæg, terrænændringer eller anbringelse af affald, eller i form af en godkendelse af udseende/beliggenhed af arbejdsstruker, spejderhytter, skovbørnehaver og lignende. Denne myndighedsbehandling vil der potentielt være mulighed for at forhindre byggeriets placering i fredskov, hvis placeringen vil skade beskyttelsesinteresserne det pågældende sted, f.eks. hensynet til beskyttede arter.

Herudover kan byggeri være ulovlig på to måder i relation til krydsoverensstemmelse:

Det kan enten være landbrugsbyggeri (landbrugsaktivitet), der opføres på fredskovpligtigt areal. Her er det altså ikke nødvendigt at skelne mellem landbrugsareal og fredskovpligtigt areal.

Eller det kan være ulovligt (en hvilken som helst slags ulovligt byggeri, herunder tilladt byggeri, hvor placeringen ikke er godkendt), fordi det udføres på en del af det fredskovpligtige areal, der drives landbrugs-mæssigt.

Alvor	Vurderes efter, om der er opført byggeri, etableret anlæg eller gennemført terrænændring uden tilladelse. Affald placeret i fredskoven kan kun give karakteren 1 i alvor, mens mængde og varighed vurderes særskilt for det placerede affald og kan give højere karakterer.
Omfang	Størrelsen af det areal, som er inddraget til byggeriet, anlægget eller terrænændringen. Rumfanget af affaldet.
Varighed	Når et byggeri eller et anlæg er opført, eller en terrænændring er gennemført, er skaden sket. I alle kategorier er derfor tilstedeværelsen nok. Karakteren for varighed bestemmes af karakteren for omfanget.

BEDØMMELSE af krav 1.29, delkrav 3

Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres.

BEMÆRKNING

Der må ikke foretages dyrkning, afvanding, tilplantning eller anden ændring af søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske enge, der hører til fredskov, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser.

I relation til arealbenævnelsen beskrevet oven for (søer, moser, heder...) skal det oplyses, at ændring af småbiotoper til landbrugsareal eller den ændring man foretager på arealet, er en landbrugsaktivitet.

Alvor	Vurderes efter reversibilitet og omfang inden for det pågældende fredskovsområde
Omfang	Det areal som det ulovlige forhold udgør af støttemodtagerens samlede fredskovspligtige areal, som ikke er omfattet naturbeskyttelsesloven, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser på hhv. 100 m ² for søer og 2500 m ² for landjord.
Varighed	Varigheden af en misligholdelse vurderes ud fra det tidspunkt, hvor misligholdelsen har indtrådt.

BEMÆRKNINGER

I relation til arealbenævnelsen beskrevet ovenfor under "omfang" og "alvor" skal det oplyses, at ændring af småbiotoper til landbrugsareal, eller den ændring man foretager på arealet, er en landbrugsaktivitet.

3.2 SKØN

Når du finder en overtrædelse af KO på en kontrol, skal du vurdere forholdet konkret og give det en karakter ud fra det relevante bedømmelseskema. Karaktertildeling skal som udgangspunkt følge bedømmelseskemaerne for at sikre en ensartet behandling af landbrugere, men du skal altid foretage en konkret vurdering. Hvis du finder, at det konkrete forhold afviger fra det relevante bedømmelseskema, så skal grundlaget for afvigelsen beskrives i kontrolrapporten.

Obs: Det er vigtigt, at beskrivelserne af kontrolfund er tilstrækkelig til at dokumentere vurderingen af hhv. alvor, omfang og varighed.

3.3 ADVARSLER OG HENSTILLINGER

På baggrund af en vurdering af overtrædelsen, er det muligt at overtrædelser kan opnå en samlet karakter på 5 eller derunder. Dermed er det muligt at give advarsler for dette delkrav.

Hvis landbruger retter en mindre betydelig overtrædelse i forbindelse med kontrolbesøget - senest inden for 24 timer - og dokumenterer det for Landbrugsstyrelsen i form af indsendte fotos, får landbruger en henstilling for overtrædelsen. Kontrolløren skal efter udløb af fristen på 24 timer kontrollere, at fejlen er rettet af landbruger. Hvis fejlen rettes rettidigt, får landbruger en henstilling. Herved 0-stilles overtrædelsen, så landbruger ikke risikerer at få en sanktion for gentagen overtrædelsen, hvis overtrædelse af samme krav konstateres inden for en periode på 3 år. Kontrolløren skal notere overtrædelsen og bedømmelsen af overtrædelsen på kontrolrapporten, og hvis landbruger har rettet fejlen inden for 24 timer, beskrives også, hvordan landbruger har afhjulpet fejlen og dokumenteret det. I forhold til hvordan en henstilling skal håndteres i VAKS, er det vigtigt at orientere sig i de kontrolmeddelelser, der beskriver dette.

4. NATIONALE REGLER

Hvis der konstateres overtrædelse af kravet, **skal** du kontakte MST, så de kan behandle overtrædelsen efter de nationale regler.

Du skal sende alt relevant materiale fra overtrædelsen af kravet til MST, jf. afsnit 1.2. Det er vigtigt, at du dokumenterer kravet grundigt, både via billeder men også gennem beskrivelse af kontrolfundet. Dette skyldes, at din dokumentation af overtrædelsen vil, som udgangspunkt, danne baggrund for den nationale behandling af overtrædelsen.